

STATISTISK ANALYS

Mer information hittar du på www.hsv.se

Delårsrapporterna från universitet och högskolor:

Fortsatt resultatförbättring

De ekonomiska resultaten vid landets universitet och högskolor fortsätter att förbättras. För helåret 2006 räknar lärosätena med ett överskott på över en halv miljard kronor, framför allt genom en positiv utveckling av intäkterna för grundutbildningen.

Utvecklingen av forskning och forskarutbildning är svagare.

En bidragande orsak till att den resultatförbättring som skedde under 2005 nu fortsätter är de utökade anslagen för grundutbildningen. Under både 2004 och 2005 tog lärosätena emot fler studenter än de fick betalt för.

De utökade anslagen innebär också att studenttalen åter ökar. Under 2006 bedömer lärosätena att antalet helårsstudenter kommer att öka med en procent.

Få minusresultat

Av de 29 lärosäten som ingår i resultatsammanställningen är det bara sju som räknar med ett minusresultat vid slutet av 2006. Det kan jämföras med att två tredjedelar av lärosätena räknade med minusresultat vid samma tid förra året.

Av universiteten är det bara två som räknar med minus i bokslutet – Luleå tekniska universitet och Karlstads universitet. För Luleås del är det ett underskott som har god täckning av tidigare års samlade överskott. Även för Karlstads del är det ett underskott som täcks av tidigare överskott, men här finns inte samma marginal efter tre år i rad med underskott.

För övriga lärosäten som riskerar underskott vid slutet av året gäller också att de eventuella underskotten har täckning och i allmänhet god täckning i tidigare års överskott. Helårsresultaten blir dessutom ofta bättre än vad som förutses i delårsbokslutet. Det gäller särskilt när det är risk för minusresultat, eftersom åtgärder sätts in för att stärka ekonomin.

För Kungl. Tekniska högskolan i Stockholm innebär ett plusresultat enligt prognosen en vändpunkt efter en femårig serie av minusresultat. För Chalmers tekniska högskola pekar dock prognosen på minusresultat för åttonde året i rad, men det handlar om relativt små minusresultat som har täckning i det egna kapitalet.

Ökade resurser för grundutbildningen

Som nämndes ovan har resultatförbättringen 2006 framför allt åstadkommit genom att resurserna för grundutbildningen har ökat. Totalt pekar prognoserna mot att ersättningen för det antal helårsstudenter och helårsprestationer som lärosätena redovisar ökat med 4,6 procent 2006 jämfört med 2005, medan volymen bara ökar med en procent. Det lämnar ett utrymme som är klart större än den kostnadsutveckling som är en följd av högre löner och andra kostnadsökningar. Den positiva utvecklingen av ersättningen för grundutbildningen beror på att lärosätena får betalt för all (eller i stort sett all) grundutbildning. Under 2005 "överproducerade" lärosätena grundutbildning, det vill säga de gjorde mer utbildning än de fick betalt för. Överproduktionen var knappt två procent, vilket innebär att bara 98 procent av grundutbildningen gav intäkter.

Till den resultatförbättring som åstadkommes genom att lärosätena får intäkter för all grundutbildning de ger, kommer att många lärosäten har sparade prestationer från tidigare år som kan läggas till intäkterna genom att ersättningen för antalet helårsstudenter och helårsprestationer under 2006 inte når upp till det tak eller den anslagsram som riksdagen har beslutat om för 2006. Det handlar om ett tillskott av intäkter på över 300 miljoner kronor. Det är intäkter som har betalats med kostnader under tidigare år, varför kostnaderna inte belastar boksluten under 2006. Det här betyder naturligtvis också att resultaten för 2006 kommer att se bättre ut än de egentligen är, medan resultaten för föregående år ser sämre ut i motsvarande grad.

Fler studenter igen

Under 2005 minskade antalet studenter för första gången på 20 år. Enligt lärosätenas bedömningar kommer studentantalet åter att öka 2006, men det är en måttlig ökning, sammantaget handlar det om en ökning av antalet helårsstudenter med en procent. Främst är det antalet studenter i humaniora och samhällsvetenskap som ökar. Antalet studenter inom teknik och naturvetenskap kommer, enligt lärosätenas bedömningar, att vara lika stort som föregående år, det vill säga knappt trettio procent av hela antalet studenter.

Den måttliga ökningen i studenttalen under 2006 innebär naturligtvis att förändringarna i allmänhet är små även när det gäller de enskilda lärosätena. Totalt är det två tredjedelar av lärosätena som förutser ökning i studenttalen, en tredjedel räknar med färre studenter under 2006 än under 2005.

Ökningen i antal helårsstudenter kommer således av allt att döma att bli betydligt mindre än de drygt 15 000 nya platser som diskuterades i samband budgetproposition och riksdagens behandling av budgeten. En procent är ungefär 3 000 helårsstudenter. Men då finns två faktorer som bör beaktas i sammanhanget. Föregående års överproduktion på nära 2 procent betyder att i runda tal 6 000 helårsstudentplatser redan var intecknade. De representerar en redan realiserad ökning. Dessutom har lärosätena i sin planering att ta in att anslagsramarna kommer att öka ytterst litet 2007 och inte alls 2008 (enligt budgetpropositionen för 2006). Hela utrymmet kan därför inte tas i anspråk redan första året om

det ska ge möjlighet för de nya studenterna att studera även under den fortsatta utbildningstiden samtidigt som de högre antagningstalen ska kunna vidmakthållas även följande år.

Det här är de viktigaste förklaringarna till att ökningen av antalet helårsstudenter inte har blivit större under 2006. En tredje faktor är en minskning i antalet sökande. Inför vår- och hösttermin 2006 minskade antalet sökande till program med åtta respektive nio procent. För vissa utbildningar som redan tidigare hade ett lågt söktryck har det betytt svårigheter att fylla hela kapaciteten. Det gäller bland annat vissa inriktningar på både civilingenjörs- och högskoleingenjörsutbildningarna, vissa utbildningar med humanistisk inriktning, bland annat språk, och en del naturvetenskapliga utbildningar. Flera lärosäten lyfter fram det minskande antalet ansökningar som en förklaring till att de förutser ett lägre studentantal under 2006 än de hade planerat för. Det gäller bland andra Luleå universitet, Karlstads universitet, Mittuniversitetet, Växjö universitet och Södertörns högskola som – tillsammans med Högskolan Väst – tillhör den grupp som förutser den största negativa avvikelsen när det gäller volymen i grundutbildningen. Lärosätena i denna grupp bedömer att utbildningsvolymen för hela 2006 kommer hamna i intervallet 8-12 procent under respektive tak för grundutbildningsanslaget.

Totalt är det bara sex av det trettiotal lärosäten som ingår i sammanställningen som räknar med att utbildningsvolymen under 2006 kommer att nå över det av riksdagen satta takbeloppet och det handlar då bara om någon enstaka procent. Enda undantag är Blekinge tekniska högskola som räknar med att utbildningsvolymen kommer att nå åtta procent över takbeloppet.

Totalt blir utfallet att hela utbildningsvolymen under 2006 kommer att hamna drygt tre procent under de sammanlagda takbeloppen enligt lärosätenas prognoser.

Svagt på forskningsidan

Flertalet lärosäten bedömer att intäkterna för forskning och forskarutbildning kommer att förändras mycket litet under 2006 jämfört med 2005. Flera lärosäten nämner också i sina delårsrapporter att nybörjartalen i forskarutbildningen minskar ytterligare under 2006 till följd av otillräckliga resurser för forskarutbildningen.

Den sammantagna utvecklingen inom grundutbildning och forskning innebär att omslutningen totalt bedöms öka med drygt tre procent under 2006. Men det är alltså i löpande priser. Den löne- och prisomräkning som staten gör inför varje budgetår och som ofta är i underkant när det gäller att ta hänsyn till kostnadsökningarna i verksamheten, framför allt utvecklingen av lönerna, var för 2006 drygt två procent. I volym handlar således ökningen om runt en procent eller mindre. Men det är alltså en ökning. Föregående år minskade omslutningen både realt och i löpande priser.

Prognos för ekonomiskt resultat samt utbildningsvolym i förhållande till takbelopp 2006

Lärosäte	Totalt för lärosätet		Grundutbildningen				Förändring i antal helårsstudenter 2005-06, %
	Prognos för resultat 2006 miljoner kr	Prognos för omslutning miljoner kr	Takbelopp 2006 miljoner kr	Prognos för 2006 miljoner kr	Avvikelse %	Prognos för antal helårsstudenter	
Uppsala universitet	91,4	4 137	1189,2	1201,5	1,0	21 880	-1,3
Lund	50,0	5 115	1571,2	1534,1	-2,4	26 827	0,2
Göteborg	10,0	4 332	1565,2	1587,6	1,4	25 609	0,2
Stockholm	25,2	2 822	989,9	937,9	-5,2	22 765	2,2
Umeå	10,3	3 006	1067,4	1058,0	-0,9	16 294	-2,1
Linköping	55,0	2 535	1184,4	1159,9	-2,1	18 216	0,2
Karolinska institutet	64,9	3 882	530,4	531,4	0,2	5 676	0,2
KTH	12,0	2 789	952,1	953,5	0,2	12 920	1,8
Chalmers	-19,0	2 142	694,2	670,8	-3,4	8 700	0,7
Luleå	-10,5	1 221	594,0	536,3	-9,7	7 650	-2,7
SLU*	112,0	2 212				3 500	2,2
Karlstad	-22,9	814	520,1	455,6	-12,4	7 900	-2,5
Mittuniversitetet	28,6	753	521,1	475,0	-8,8	8 283	0,6
Växjö	34,4	673	440,1	402,1	-8,6	7 805	3,2
Örebro	38,9	867	584,5	569,1	-2,6	9 220	-3,0
Summa	480,3	37 299	12403,8	12073,0	-2,7	203 245	0,0
Blekinge tekn högsk	-5,1	413	208,8	224,8	7,7	3 480	4,5
Borås	29,9	451	377,7	360,7	-4,5	5 444	8,8
Dalarna	1,8	449	357,7	338,1	-5,5	5 754	12,8
Gotland**			115,0	106,2	-7,6	2 157	-4,5
Gävle	-0,4	478	376,5	361,8	-3,9	6 431	5,0
Halmstad	2,3	388	297,1	282,6	-4,9	5 258	-3,2
Jönköping	28,8	599	440,1	431,8	-1,9	7 339	8,0
Kalmar	10,0	639	426,7	397,0	-7,0	6 404	5,5
Kristianstad	-7,1	381	316,7	298,3	-5,8	5 090	-3,2
Skövde	11,8	350	290,2	285,2	-1,7	4 534	7,3
Väst	0,2	332	282,8	250,4	-11,4	4 141	1,9
GIH**			45,7	46,3	1,3	415	-7,8
Lärarhögskolan	-15,3	584	412,8	412,7	0,0	7 024	4,1
Malmö	9,3	1 005	716,7	670,3	-6,5	11 405	8,4
Mälardalen	5,8	717	556,7	530,5	-4,7	8 586	-1,7
Södertörn	1,8	533	311,4	276,8	-11,1	6 411	-0,9
Summa	73,9	7 318	5532,4	5273,5	-4,7	89 873	3,8
Summa, totalt	554,1	44 617	17936,2	17346,5	-3,3	293 118	1,1

* För SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, anges inget takbelopp.

** Högskolan på Gotland och Gymnastik- och idrottshögskolan lämnar ingen resultatprognos.

Anmärkning: De konstnärliga högskolorna i Stockholm har lämnats utanför sammanställningen, då de inte lämnar delårsrapporter.